

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Departament do Spraw Postępowania
przed Międzynarodowymi Organami
Ochrony Praw Człowieka

Warszawa, dnia 17 kwietnia 2018 r.

Uwagi do tłumaczeń i słownictwo związane z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Uwagi ogólne do tłumaczeń orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

- Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności cytować z urzędowego tłumaczenia, nie należy dokonywać własnych tłumaczeń!
- Stosować odpowiednio sformułowania z tłumaczenia Konwencji przy tłumaczeniu argumentacji prawnej zawartej w wyroku. Np. gdy mowa o „*provided by the law*” przy ocenie ingerencji, jest to odpowiednik zwrotu z Konwencji, który jest w niej tłumaczony z reguły jako „przewidziana/y / określona/y przez ustawę”.
- najlepiej nie zmieniać układu tekstu Trybunału, tj. nagłówków, czcionek, marginesów itp.
- najlepiej tłumaczyć w oparciu o szatę graficzną oryginału, stosować stronę tytułową jak w wyroku,
- warto utrzymywać formatowanie Trybunałowe, np. co do wielkości czcionki, sposobu cytowania przez Trybunał artykułów Konwencji czy też innych wyroków.
- miejsca opuszczone w tłumaczeniu wyraźnie sygnalizować (tak by było jasne, co zostało opuszczone)
- nie stosować wyjustowania za pomocą SHIFT-ENTER, gdyż tekst będzie się rozjeżdżał w różnych przeglądarkach internetowych, w razie potrzeby stosować CTRL+SHIFT+Spacja
- gdy wprowadzamy fragmenty streszczeń Trybunału – należy zaznaczyć ten fakt oraz źródło
- sugerujemy zachować sposób przywoływania przez Trybunał swych wcześniejszych orzeczeń, w tym umieszczania tych odwołań w nawiasach, a także przy odesłaniach do innych fragmentów wyroku – zamiast słowa „ustęp”, proponujemy używać słowo „**paragraf**” (np. zob. paragraf 5), gdy odesłanie jest w ramach danego wyroku, i „§”, gdy Trybunał cytuje swe wcześniejsze wyroki
- stosować tłumaczenie Regulaminu Trybunału w wersji udostępnionej ostatnio przez MSZ¹
- nie dokonywać spolszczenia nazwisk i imion skarżących, ewentualnie podać obie wersje. W miarę możliwości należy odmieniać przez przypadki obce imiona i nazwiska (zgodnie z zasadami polskiej gramatyki).
- wyrażenia w obcym języku, np. łacińskie – zapis kursywą, stosowanie kursywy także w odniesieniu do nazw skarg do ETPCz
- w nazwie skargi „Inni” (Others) pisać wielką literą: np. *X i Inni p. Polsce*
- poprawiać zapis znaków cudzozyślowu na format polski: „ ”.

¹ http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/europejski_trybunal_praw_czlowieka/akty_prawne/

- stosować oficjalne nazwy państw
- sprawdzić w internecie, czy są dostępne tłumaczenia różnych powoływanych w tekście konwencji, zaleceń, nazw komitetów itp. i stosować nazewnictwo zgodne z tymi tłumaczeniami
- w całym tekście stosować jednolity zapis zwrotów: r.; art., ust., lit. a, (np. art. 35 ust. 1 lit. a Konwencji), Reguła i § (np. Reguła 59 § 1 Regulaminu Trybunału), opinia odrębna /nie stosować: roku, artykuł, ustęp, lit. a), zdanie odrębne/
- zapisy tytułów aktów prawnych zgodnie z Zasadami Techniki Prawodawczej, np. ustawa i rozporządzenie z małej litery, Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (z dużej litery tylko „Konwencja”), Kodeks cywilny, itp.
- uwaga – teksty Trybunału zawierają automatycznie aktualizowaną numerację. W przypadku, gdy niektóre paragrafy są pomijane lub niektóre numery paragrafów wstawiane są ręcznie, może to powodować „posypanie się numeracji”. Nie należy też poprawiać numerów na tekście zawierającym pola aktywne, pole należy wykasować i całość wpisać ręcznie (aby zobaczyć pola aktywne – nacisnąć Alt + F9). Zalecamy wpisywać wszystkie numery ręcznie.
- warto na koniec przejrzeć całe tłumaczenie pod kątem jednolitości stosowanych zapisów

Najczęstsze terminy i zwroty:

Agent – Pełnomocnik Rządu (w kontekście „Government Agent”) [przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka]

alleged violation – zarzucane naruszenie/ zarzut naruszenia (art. n Konwencji)

applicant – skarżący/ skarżąca

applicants – skarżący/skarżące (raczej unikać określeń typu „osoby skarżące”)

applicant company/association – skarżąca spółka/ skarżące stowarzyszenie

application – skarga (gdy w kontekście postępowań przed Trybunałem) [gdy w kontekście postępowań krajowych może to być też odpowiednikiem np. wniosku]

application was communicated to the Government – sprawa została zakomunikowana Rządowi

conflicting obligations/interests – pozostające w sprzeczności zobowiązania/interesy

competing interests – konkurujące interesy

decide to rule on the admissibility and merits of the application at the same time – postanowić, że rozstrzygnięcie w sprawie dopuszczalności i przedmiotu skargi zostanie przyjęte jednocześnie

detention – z reguły: pozbawienie wolności

- **pre-trial detention** lub **detention on remand** – tymczasowe aresztowanie
- **arrest** – z reguły: zatrzymanie

domestic authorities – władze krajowe (nb. istnieje rozróżnienie między Rządem (the Government) jako stroną postępowania przed Trybunałem, a władzami krajowymi, czyli organami, których zaniechania lub działania są przedmiotem skargi)

domestic remedies – (krajowe) środki odwoławcze (zgodnie z oficjalnym tłumaczeniem art. 13 i 35 Konwencji)

effective – skuteczny (np. śledztwo – **investigation**)

engaging responsibility of the State – pociągający odpowiedzialność państwa

exhaustion of domestic remedies – wyczerpanie [przez skarżącego] krajowych środków odwoławczych

on the basis of equity / on an equitable basis – w oparciu o zasadę słuszności (we fragmentach wyroków, w których Trybunał zasądza słuszne zadośćuczynienie)

fair trial – „rzetelny” proces sądowy - zamiast „sprawiedliwego” procesu – zgodnie z tłumaczeniem tytułu art. 6 Konwencji. „Sprawiedliwe rozpatrzenie” stosować wówczas, jeśli jest to w kontekście wyrażenia „fair hearing” z art. 6 ust. 1 Konwencji.

final judgment – w kontekście wyroków ETPCz: „ostateczny wyrok” (jak w tłumaczeniu Konwencji), nie: „prawomocny”

freedom of expression – wolność wyrażania opinii (zamiast wolność wypowiedzi lub wolność słowa, te wyrażenia stosować raczej dla odpowiedników typu „freedom of speech”)

friendly settlement – ugoda lub polubowne załatwienie sprawy

Government – Rząd (a nie Władze Państwowe) (nb. w praktyce Trybunału słowo „the Government” jest stosowane zwyczajowo jako liczba mnoga, po polsku – stosować liczbę pojedynczą)

[GC] – [WI] lub [Wielka Izba] /skrót od Grand Chamber/

High Contracting Parties – Wysokie Układające się Strony (nie: Umawiające się)

inadmissibility decision – decyzja o niedopuszczalności

individual or general measures – środki indywidualne lub generalne [gdy dotyczy kontekstu wykonywania wyroków Trybunału – art. 46 Konwencji]

interference – ingerencja (nie: „naruszenie”, gdyż nie każda ingerencja jest automatycznie naruszeniem Konwencji, czyli „violation”)

interference with the peaceful enjoyment of possessions - ingerencja w prawo do poszanowania mienia (jak urzędowe tłumaczenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji)

joinder of applications – połączenie skarg

join to the merits – dołączyć do przedmiotu skargi (np. zastrzeżenie wstępne rządu ws. niedopuszczalności)

judgment – wyrok; **decision** - decyzja (w kontekście ETPCz w miarę możliwości unikać ogólnego słowa „orzeczenie”, gdyż jest niejasne, czy chodzi o wyrok, czy o decyzję ETPCz)

➤ „decision(s)” w odniesieniu do sądów krajowych – najlepiej tłumaczyć jako „orzeczenie(a)”, nie „decyzja(e)”, natomiast termin „decyzja” stosować w odniesieniu do organów administracji

judicial remedy having a suspensive effect – środek o charakterze sądowym ze skutkiem zawieszającym

judicial review – kontrola sądowa

juror – członek ławy przysięgłych

just satisfaction – słuszne zadośćuczynienie

„The Law” (nagłówek) – przyjęło się tłumaczyć jako „Prawo”, a nie podstawy prawne

law – w kontekście prawa krajowego - „prawo”, ale też „ustawa” (zwłaszcza gdy jest związane z wyrażeniami typu „interference prescribed by law”, bowiem w tłumaczeniach Konwencji stosowane jest wyrażenie „przewidziane/określane ustawą”)

legitimate aim – uprawniony cel (tj. zgodny z przepisami Konwencji)

legitimate expectation – uprawnione oczekiwanie

(minimum) level of severity – (minimalny) stopień dolegliwości/surowości (z reguły w kontekście art. 3 Konwencji i traktowania osób)

manifestly ill-founded application = skarga w sposób oczywisty nieuzasadniona (zgodnie z oficjalnym tłumaczeniem art. 35 ust. 1 lit. a Konwencji), a nie „oczywiście bezzasadna”.

margin of appreciation – margines oceny, nie: uznania (zgodnie z oficjalnym tłumaczeniem Protokołu nr 15)

- odpowiednio też: coś może wchodzić w zakres szerokiego marginesu oceny, z którego korzysta państwo /być objęte szerokim marginesem oceny państwo itp./.
- uznanie lub uznaniowość – stosować w przypadku terminu „**discretion**”

marginal lending rate - marginalna (ew. krańcowa) stopa procentowa [EBC]

merits – przedmiot skargi (w odróżnieniu od dopuszczalności) – jak w tłumaczeniu art. 29 Konwencji

objective and reasonable justification – obiektywne i rozsądne uzasadnienie

observations – w kontekście postępowania przed ETPCz: obserwacje lub ew. uwagi [stron, rządu, skarżącego]

pilot judgment – wyrok pilotażowy

place an excessive and disproportionate burden on the applicant – nałożyć nadmierny i nieproporcjonalny ciężar na skarżącego

positive obligations – obowiązki pozytywne [Państwa]

preliminary issue – zagadnienie wstępne

preliminary objection – zastrzeżenie wstępne

President of the European Court of Human Rights – tradycyjnie tłumaczone jako: Prezes Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Section President – Przewodniczący Sekcji

President – Przewodniczący (gdym kontekście składu orzekającego Trybunału w danej sprawie)

Protokół nr 1 do Konwencji, itp. (nie: „Nr”)

pursue a legitimate aim – dążyć do (realizacji) uprawnionego celu

reasonable relationship of proportionality –pozostawać w rozsądnej proporcji do ...

reasonable, reasonably – w zależności od kontekstu „uzasadniony” lub “rozsądny”, “rozsądnie”, np. „rozsądny termin/długość postępowania”, uzasadniona długość tymczasowego aresztowania.

reasons, reasoning – w kontekście orzeczeń sądów i ETPCz może oznaczać „uzasadnienie”

reasoned judgment – wyrok z uzasadnieniem

Registrar – Kanclerz

- **Section Registrar** – Kanclerz Sekcji

Registry – Kancelaria [Trybunału]

relevant – istotny, właściwy, mający znaczenie w sprawie

relevant domestic law and practice – tradycyjnie: właściwe prawo krajowe i praktyka

relevantly similar situation - w istotny sposób podobna sytuacja

re-opening of the proceedings – wznowienie postępowania

Reports of Judgments and Decisions - Zbiór Wyroków i Decyzji

right to freedom of expression – prawo do wolności wyrażania opinii

right to receive information – prawo do otrzymywania informacji, zamiast np. prawo do pozyskiwania informacji (jak tłumaczenie art. 10 Konwencji)

The Rules [of Court] – Regulamin Trybunału

separate opinion – opinia odrębna (jak w tłumaczeniu art. 45 ust. 2 Konwencji) (nie: „zdanie odrębne”, które jest nieco inną instytucją właściwą prawu polskiemu)

- **(partly) dissenting separate opinion** – (częściowo) rozbieżna opinia odrębna
- **(partly) concurring separate opinion** – (częściowo) zgodna opinia odrębna
- **joint separate opinion** – wspólna opinia odrębna

social benefits (w znaczeniu ogólnym) – świadczenia społeczne

social insurance – ubezpieczenie społeczne

social security (w znaczeniu ogólnym) – zabezpieczenie społeczne

Strasbourg – Strasburg

strike a fair balance between the demands of the general interest of the community and the requirements of the protection of the individual's fundamental rights - zachować sprawiedliwą równowagę między potrzebami ogólnego interesu społeczeństwa a wymogami ochrony praw podstawowych jednostki

strike out an application out of its list of cases – skreślić skargę z listy spraw (jak w art. 37 Konwencji) – nie: „wykreślić”

substantive aspect of Article 2 – aspekt materialny art. 2 (nie merytoryczny – z uwagi na utrwaloną praktykę tłumaczenia), odpowiednio też „procedural aspect” (proceduralny aspekt)

third-party intervention - interwencja strony trzeciej (nb. tłumaczenie Konwencji i Regulaminu nie posługują się sformułowaniem „interwenient uboczny”)

unilateral declaration – deklaracja jednostronna

value judgment – sąd ocenny

victim – ofiara (gdy mowa o ocenie sytuacji skarżącego w świetle postanowień Konwencji, „victim status” – „status ofiar” – por. art. 34, nie: „pokrzywdzony”)

weigh the need to protect ... against the need - dokonać wyważenia między koniecznością ochrony .. a koniecznością ... -

welfare system (w znaczeniu ogólnym) – system ochrony socjalnej

well-established case-law – ugruntowane orzecznictwo

Stałe formułki w wyrokach:

- The European Court of Human Rights (Fourth Section), sitting as a Chamber/a Grand Chamber composed of:
 - n, President,
 - nn, judges,
 - and n, (Section) RegistrarHaving deliberated in private on ,
Delivers the following judgment, which was adopted on that date:

Europejski Trybunał Praw Człowieka (czwarta sekcja), zasiadając jako Izba/Wielka Izba w składzie:

n, Przewodniczący,

nn, Sędziowie,

oraz n, Kanclerz (Sekcji),

obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu n,

wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

- Convention is called to guarantee rights that are practical and effective, not theoretical and illusory.

Konwencja gwarantuje prawa, które są **praktyczne i skuteczne, a nie teoretyczne i iluzoryczne**

- The Court considers that the question ... is **closely linked to the merits** of the applicants' complaints. It therefore **joins this preliminary issue (objection) to the merits**.

Trybunał uważa, że kwestia jest ściśle powiązana z przedmiotem skargi. Trybunał rozpatrzy zatem tę kwestię wstępną (zastrzeżenie/sprzeciw) łącznie z przedmiotem skargi.

- Article 1 of Protocol No. 1 does not include a right to acquire property. It places no restriction on the Contracting States' freedom to decide whether or not to have in place any form of social security scheme, or to choose the type or amount of benefits to provide under any such scheme. If, however, a State does decide to create a benefits or pension scheme, it must do so in a manner which is compatible with Article 14 of the Convention

Art. 1 Protokołu nr 1 nie obejmuje prawa do nabycia własności. Nie nakłada on jakichkolwiek ograniczeń na swobodę Ukladających się Państw co do decyzji, czy ustanowić jakąkolwiek formę systemu zabezpieczenia społecznego, lub co do wyboru rodzaju lub kwoty świadczeń przyznawanych w ramach takiego systemu. Jeżeli jednak Państwo zdecyduje się ustanowić system świadczeń społecznych lub emerytalnych, musi zrobić to w sposób zgodny z art. 14 Konwencji

- ... although there was no obligation on a State under Article 1 of Protocol No. 1 to create a welfare or pension scheme, if a State did decide to enact legislation providing for the payment of a welfare benefit or pension as of right – whether conditional or not on previous contributions – that legislation had to be regarded as generating a proprietary interest falling within the ambit of Article 1 of Protocol No. 1 for persons satisfying its requirements

... chociaż art. 1 Protokołu nr 1 nie nakłada na Państwa obowiązku utworzenia systemu świadczeń społecznych lub emerytalnych, jeżeli Państwo przyjęło ustawodawstwo przewidujące wypłatę świadczeń społecznych lub emerytalnych z mocy prawa – niezależnie od tego, czy wypłata ta jest zależna, czy nie, od uprzedniego uiszczenia składek – ustawodawstwo to musi być uznane za tworzące interes majątkowy wchodzący w zakres zastosowania art. 1 Protokołu nr 1 dla osób spełniających wymogi przedmiotowego ustawodawstwa

- generating a proprietary interest falling within the ambit of Article 1 –
tworzące interes majątkowy wchodzący w zakres zastosowania art. 1

- Article 1 of Protocol No. 1, the essential object of which is to protect the individual against unjustified interference by the State with the peaceful enjoyment of his or her possessions, may also entail positive obligations requiring the State to take certain measures necessary to protect the right of property, particularly where there is a direct link between the measures an applicant may legitimately expect from the authorities and his effective enjoyment of his possessions –

Art. 1 Protokołu nr 1, którego zasadniczym celem jest zapewnienie ochrony jednostki przed nieuzasadnioną ingerencją ze strony Państwa w prawo do poszanowania mienia, może także